

Roman Perkowski

Formy przedrukowe znaczka PSPZP.504 / Fi.548 i niektóre ich usterki.

20 kwietnia 1951 r. został wprowadzony do obiegu znaczek PSPZP.504 / Fi.548 z przedrukiem nowej wartości nominalnej na znaczku Fi.XXIII / PSPZP.XXXV. Do przedruku wykorzystano cały nakład znaczka o nominale „15 Zł”, z obrazkiem przedstawiającym „Gołąbka Pokoju” wg rysunku P. Picassa, niewprowadzonego do obiegu w związku z reformą walutową. Przedruk w barwie czarnej (CZ) wykonano co najmniej trzema jednosektorowymi formami przedrukowymi, w układzie 10 x 10 pól. Pomimo stosunkowo niewielkiej liczby odbitek (24.020 szt.) forma przedrukowa była przynajmniej dwukrotnie korygowana, powodując zmianę obrazu przedruku na znaczkach.

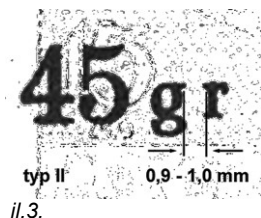
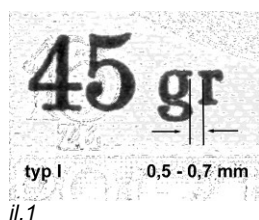
Konieczność korygowania formy wynikała z:

- dyspozycji organu akceptującego zawartej w decyzji akceptacyjnej (notka akceptacyjna na przedrukowanym arkuszu), nakazującej usunięcie z nakładu znaczków z usterkami litery „r”, z pól: 6., 8., 16. i 18. oraz znaczka z usterką litery „g”, z 94.pola,
- poluzowania niektórych elementów składu formy w trakcie procesu produkcyjnego i konieczności dodania elementu dystansowego (justunku) pomiędzy literami „g” i „r” na 8. i 20.polu formy.

Dyspozycja zawarta w decyzji akceptacyjnej oraz występowanie na rynku filatelistycznym znaczków z usterkami na polach wymienionych w tej decyzji wskazują na to, że przynajmniej część nakładu zn. PSPZP.504 / Fi.548 została wydrukowana przed uzyskaniem akceptu.

W 1999 r., niezujący już eksperci M. Kalinowski i L. Schmutz, opublikowali na łamach miesięcznika „Filatelistyka” (nr 7-8/1999, str. 366-369) artykuł poświęcony niektórym usterkom występującym na tym znaczku oraz przyczynom ich powstania (*Typy i usterki nadruków znaczka z gołąbką 45 gr / 15 zł z 1951 roku, nr kat (KSZPZP) 548*). Wskazali oni na konieczność dokonania korekty formy przedrukowej, wynikającą z poluzowania niektórych elementów jej składu. Korekta ta – poprzez dodanie justunku – skutkowałą zwiększeniem odstępu między literami „g” i „r” do 0,9 – 1,0 mm. Na tej podstawie wyróżnili dwa typy przedruku, określając jako **typ I** znaczki, na których ten odstęp wynosi 0,5÷0,7 mm, a jako **typ II** znaczki, z odstępem wynoszącym 0,9÷1,0 mm. (*Katalog FISCHER 2025 t. 1 – i wydania wcześniejsze - traktuje tę różnicę jako usterkę formy przedrukowej, a nie dwa odmienne typy przedruku*).

Zwiększony odstęp między literami „g” i „r” występuje w części nakładu, tylko na dwóch polach arkuszy (pole 8. – odstęp 1,0 mm, pole 20. odstęp – 0,9 mm).

Tylko ta różnica pozwala na stwierdzenie, że mamy do czynienia z dwoma różnymi formami przedrukowymi (dodanie justunku zmieniło pierwotny skład formy przedrukowej, tworząc tym samym nową formę przedrukową zmieniającą obraz przedruku na znaczkach z określonych pól arkusza).

Analizując różne arkusze znaczka PSPZP.504 / Fi.548 stwierdziłem, że była przynajmniej jeszcze jedna forma przedrukowa, o czym świadczy występowanie bądź nie występowanie takich samych usterek na znaczkach z określonych pól arkusza. Zgodnie ze wspomnianą wyżej dyspozycją organu akceptującego, zawartą w decyzji akceptacyjnej, dokonano stosownej korekty formy przedrukowej. Przyjmując umownie, że arkusz z decyzją akceptacyjną został przedrukowany

formą I, korekty formy dokonane na podstawie tej decyzji częściowo wyeliminowały usterki na wskazanych polach formy przedrukowej. Użycie w tym miejscu słowa "częściowo" jest jak najbardziej adekwatne, gdyż:

- usunięto usterki litery "r" na polach na polach 8., 16. i 18. (litera "r" ścięta z prawej strony), pozostawiając usterkę na polu 6. (litera „r” wygląda jak rzymska cyfra „l”),
- zwiększono odstęp pomiędzy literami "g" i "r" na polach 8.i 20., tworząc w ten sposób II typ przedruku (il. 4 i 5).

Powstała w ten sposób II forma przedrukowa, którą przedrukowano kolejną część nakładu (liczby arkuszy przedrukowanych tą formą nie można określić).

Usterka litery "r" z pola 6. nie pojawia się dopiero na arkuszach przedrukowanych formą po jej kolejnej korekcie, w wyniku której powstała nowa forma przedrukowa (forma III). Arkusze przedrukowywane tą formą nie posiadają:

- usterek litery "r" na wszystkich polach wskazanych w decyzji akceptacyjnej,
- zwiększonego odstępu pomiędzy literami "g" i "r".

W następujących po sobie korektach form przedrukowych, wskazana w decyzji akceptacyjnej usterka litery "g", występująca na 94.polu formy, nie została usunięta i występuje w całym nakładzie, na arkuszach przedrukowanych wszystkimi formami.

Charakterystyczne różnice w obrazie przedruku, w zależności od formy przedrukowej, przedstawia poniższe zestawienie i odpowiadające im obrazki wystąpienia lub niewystąpienia usterek na określonych polach arkusza (*przyjęto umowną numerację form, traktując jako pierwszą formę wykorzystaną do przedruku na arkuszu przekazanym do akceptacji*).

Pole / Usterka	Forma 1	Forma 2	Forma 3
6. litera „r” jak rzymska cyfra l	X	X	-
8. litera „r” ścięta z prawej strony / większy odstęp między „g” i r”	X	-	-
16. litera „r” ścięta z prawej strony	-	X	-
18. litera „r” ścięta z prawej strony	X	-	-
20. większy odstęp między „g” i r”	-	X	-

il.6 - pole 6.

il.7 - pole 16.

il.8 - pola: 6.,16. - F1

il.9 - pola: 6.,16. - F2

il.10 - pola: 6.,16. - F3

il.11 - pole 8. - F1

il.12 - pole 8. - F2

il.13 - pole 8. - F3

il.14 – pola: 8.,18. – F1

il.15 – pola: 8.,18. – F2

il.16 – pola: 8.,18. – F3

il.17 – pola: 10.,20. – F1

il.18 – pola: 10., 20. – F2

il.19 – pola: 10., 20. – F3

Jak wspomniano, usterka litery „g” na polu 94. (przerwany/uszkodzony brzuszek) nie została usunięta i występuje w całym nakładzie, bez względu na formę, którą drukowano daną partię arkuszy.

il.20 – pole 94. – F1

il.21 – pole 94 – F2

il.22 – pole 94 – F3

W związku z tym, że dyspozycja akceptacyjna nie wskazywała konieczności usunięcia z nakładu przedruku znaczka z usterką litery „r”, występującego na 73.polu formy przedrukowej, znaczki te były sukcesywnie usuwane z arkuszy sprzedażnych przez kontrolę jakości w Przedsiębiorstwie Zaopatrzenia Łączności, a powstałe ubytki uzupełniano – w miarę możliwości - znaczkami bez usterek. Pełne arkusze z usterką litery „r” na 73. polu występują na rynku filatelistycznym, są jednak stosunkowo rzadko spotykane.

il.23 – fragment arkusza z usuniętym znaczkiem z pola 73.

il.24 – fragment arkusza ze znaczkiem na polu 73.

W rezultacie dokonanych korekt form przedrukowych, usterki przedruku występujące na znaczkach PSPZP.504 / Fi.548 można sklasyfikować jako:

- powtarzalne usterki występujące w części nakładu, właściwe dla jednej formy przedrukowej (różne pola arkuszy: *F1, albo F2, albo F3*),
- usterki występujące w części nakładu, powtarzające się na tych samych polach arkuszy drukowanych dwoma różnymi formami przedrukowymi (pola: 4. – *F2, F3*; 6., 33., 83., 89. – *F1, F2*):
  - pole 4.- skrzywiona pionowa belka cyfry „4” i łącznik połączony z łukiem cyfry „5” (il.25),
  - pole 6.- litera „r” jak rzymska cyfra „l” (il.26),
  - pole 33. 83.- brak szeryfu z lewej strony litery „r” (il.27),
  - pole 89.- brak ogonka litery „g” (il.28).

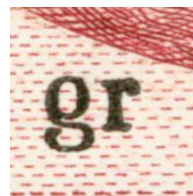
il.25

il.26

il.27

il.28

- usterki występujące w całym nakładzie, powtarzające się na tych samych polach, bez względu na formę jaką zostały przedrukowane arkusze (pola: 44., 46., 68., 73., (76.) 78., 81., 88., 94. – *F1, F2, F3*). Pewnym wyjątkiem jest usterka na polu 76., która co prawda występuje na arkuszach drukowanych wszystkimi formami, ale nie stwierdzono jej wystąpienia na niektórych arkuszach drukowanych formą drugą (*F2*):
  - pole 44.- brak szeryfu z lewej strony litery „r” (il.29),
  - pole 46.- wgłębienie w daszku i brak szeryfu z lewej strony litery „r” (il.30),
  - pole 68.- przerwana na górze główka litery „g” (il.31),
  - pole 73.- uszkodzona z lewej strony litera „r” (il.32),
  - pole 76.- wcięcie(wgłębienie) w wewnętrznej krawędzi główki litery „g” (il.33),
  - pole 78.- wcięcie z lewej strony w główce i przerwana na dole litera „g” (il.34),
  - pole 81.- przerwany na dole brzuszek litery „g” (il.35),
  - pole 88.- wcięcie z lewej strony w nóżce litery „r”, poniżej daszka (il.36)
  - pole 94.- uszkodzony brzuszek litery „g” (il.37).

il.29

il.30

il.31

il.32

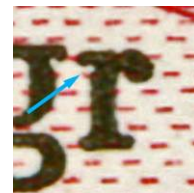
il.33

il.34

il.35

il.36

il.37

Niezależnie od usterek form przedrukowych znane są również:

- bardzo rzadka usterka drukowania w postaci przedruku podwójnego (*usterka opisana we wspomnianym na wstępie artykule M. Kalinowskiego i L. Schmutza*),
- bardzo rzadka usterka braku przedruku (*usterka opisana przeze mnie w numerze 1/2023 Filatela – www.filatel.pl*),
- usterki znaczka podstawowego w postaci podwójnego moletowania litery „G” w słowie „KONGRES” (*usterki opisane przeze mnie w numerze 2/2024 Filatela – www.filatel.pl*).